

ΜΑΘΗΜΑ / ΤΑΞΗ:	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ Ο.Π. Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:	14/03/2026

A. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Άριστοτέλους, Ἠθικά Νικομάχεια 1103a14-32

Διττῆς δὴ τῆς ἀρετῆς οὕσης, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς δὲ ἠθικῆς, ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἔχει καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὐξήσιν, διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου, ἡ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται, ὅθεν καὶ τοῦνομα ἔσχηκε μικρὸν παρεκκλίνον ἀπὸ τοῦ ἔθους. ἐξ οὗ καὶ δῆλον ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται· οὐθὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται, οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος οὐκ ἂν ἐθισθεῖ ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐθίζη τις ἄνω ῥιπτῶν, οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκότων ἄλλως ἂν ἐθισθεῖη. οὐτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πεφυκόσι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτάς, τελειούμενοι δὲ διὰ τοῦ ἔθους. ἔτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρησάμενοι ἔσχομεν· τὰς δ' ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν.

Άριστοτέλους, Πολιτικά Α 1.10-11, 1253 a7-18

Διότι δὲ πολιτικὸν ὁ ἄνθρωπος ζῶν πάσης μελίττης καὶ παντὸς ἀγελαίου ζώου μᾶλλον, δῆλον. Οὐθὲν γὰρ, ὡς φαμέν, μάτην ἢ φύσις ποιεῖ· λόγον δὲ μόνον ἄνθρωπος ἔχει τῶν ζώων· ἡ μὲν οὖν φωνὴ τοῦ λυπηροῦ καὶ ἡδέος ἐστὶ σημεῖον, διὸ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει ζῶις (μέχρι γὰρ τούτου ἡ φύσις αὐτῶν ἐλήλυθε, τοῦ ἔχειν αἴσθησιν λυπηροῦ καὶ ἡδέος καὶ ταῦτα σημαίνειν ἀλλήλοις), ὁ δὲ λόγος ἐπὶ τῶν δηλοῦν ἐστὶ τὸ συμφέρον καὶ τὸ βλαβερὸν, ὥστε καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδίκον· τοῦτο γὰρ πρὸς τὰ ἄλλα ζῶα τοῖς ἀνθρώποις ἴδιον, τὸ μόνον ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ καὶ δικαίου καὶ ἀδίκου καὶ τῶν ἄλλων αἴσθησιν ἔχειν· ἡ δὲ τούτων κοινωνία ποιεῖ οἰκίαν καὶ πόλιν.

A1 α. Να χαρακτηρίσετε το περιεχόμενο των προτάσεων που ακολουθούν ως σωστό («Σωστό») ή λανθασμένο («Λάθος») τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με κειμενικές αναφορές από τα δύο αποσπάσματα του διδαγμένου κειμένου :

1. Οι έμφυτες ιδιότητες είναι δυνατόν να μεταβληθούν με τον εθισμό.
2. Οι ικανότητες της όρασης και της ακοής είναι αποτέλεσμα εξάσκησης.
3. Οι μέλισσες δεν ανήκουν στα «πολιτικά ζώα». (μον. 6)

Απάντηση:

1. Λ («ούθ' ἔν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται»)
2. Λ («οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρησάμενοι ἔσχομεν»)
3. Λ («Διότι δὲ πολιτικὸν ὁ ἄνθρωπος ζῶν πάσης μελίττης καὶ παντὸς ἀγελαίου ζώου μᾶλλον, δῆλον.»)

β. Σε ποιο από τα δύο είδη αρετών αναφέρεται ο Αριστοτέλης όταν διδάσκει:

1. *ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου*
2. *τοῦνομα ἔσχηκε μικρὸν παρεκκλῖνον ἀπὸ τοῦ ἔθους*
3. *οὔτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί*
4. *τὰς δ' ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον* (μον. 4)

Απάντηση:

1. Διανοητική αρετή
2. Ηθική αρετή
3. Ηθική αρετή
4. Ηθική αρετή

Μονάδες 10

B1. «Διττῆς δὴ τῆς ἀρετῆς οὐσης ... τελειούμενοι δὲ διὰ τοῦ ἔθους» : Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι η ηθική αρετή δεν είναι έμφυτη ιδιότητα. Να αναπτύξετε το επιχείρημα με το οποίο προσπαθεί να αποδείξει τη θέση του.

Απάντηση:

Ο Αριστοτέλης διερευνά τον τρόπο απόκτησης της ηθικής αρετής καθώς τη θεωρεί προϋπόθεση της ευδαιμονίας. Αρχικά διακρίνει για λόγους μεθοδολογικούς τις αρετές σε διανοητικές και ηθικές («Διττής δὴ τῆς ἀρετῆς οὐσῆς, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς δὲ ἠθικῆς»). Διανοητικές αρετές είναι οι λειτουργίες και ικανότητες της διανοίας, του ανθρώπινου μυαλού. Αποβλέπουν στην αλήθεια. Παραδείγματα διανοητικών αρετών που αναφέρει ο Αριστοτέλης: *σοφία, σύνεσις, φρόνησις*. Η *σοφία* δηλώνει την απόκτηση ολοκληρωμένης γνώσης επιστημονικής ή τεχνικής. Η *σύνεσις* είναι η κριτική δύναμη, η δυνατότητα αξιολόγησης, αποτίμησης, σύγκρισης. Η *φρόνησις* είναι η ικανότητα λήψης αποφάσεων σε ζητήματα της καθημερινής ζωής και επιλογής της μίας ή της άλλης πράξης. Κυρίως με τη φρόνηση το λογικό μέρος της ψυχής καθοδηγεί το *μετέχον λόγου* μέρος της, δηλαδή τις επιθυμίες, τις ορμές και τον τρόπο εκδήλωσης των συναισθημάτων. Οι ηθικές αφορούν τις λειτουργίες και ικανότητες της συναισθηματικής νοημοσύνης, της δυνατότητας του ανθρώπου να κατανοεί και να ρυθμίζει με σταθερό τρόπο τις συναισθηματικές του εκδηλώσεις, τη συμπεριφορά του στο πλαίσιο των σχέσεων μέσα στην οργανωμένη κοινωνία. Οι ηθικές αρετές λειτουργούν για το καλό του φορέα τους και της κοινωνίας. Αποβλέπουν στην ευτυχία, ατομική και συλλογική. Αντίθετές τους είναι οι κακίες. Παραδείγματα ηθικών αρετών που αναφέρει ο Αριστοτέλης: *ἀνδρεία, πραότης, σωφροσύνη, ἐλευθεριότης, μεγαλοψυχία* κ.ά. Συνδέει ετυμολογικά τις ηθικές αρετές με το «έθος» τη συνήθεια («ἢ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται, ὅθεν καὶ τοῦνομα ἔσχηκε μικρὸν παρεκκλίνον ἀπὸ τοῦ ἔθους»). Ο Αριστοτέλης διακρίνει το *ἔθος* (τις διαμορφωμένες κοινωνικές συμπεριφορές και πρακτικές ενός ανθρώπου) από την φύσιν (τις δεδομένες βιολογικές/φυσιολογικές λειτουργίες του ανθρώπινου είδους). Το *έθος* συνδέεται γενετικά με την επανάληψη ομοίων ενεργειών: *ἔθει δὲ ὅσα διὰ τὸ πολλάκις πεποιηκέναι ποιοῦσιν* (Ρητορική 1369b6-7). Στη διαμόρφωση του *ἔθους* έχει μεγάλη σημασία η νεανική ηλικία. Πάνω σε αυτόν τον ετυμολογικό συσχετισμό στηρίζει το επιχειρήματά του: **Οι ιδιότητες που υπάρχουν εκ φύσεως είναι αδύνατον να αλλάξουν με τον εθισμό** («οὐθὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται»). Για να τεκμηριώσει αυτήν την προκείμενη επικαλείται εμπειρικά δεδομένα: η πέτρα κινείται πάντα προς τα κάτω ενώ η φωτιά πάντα προς τα πάνω. Σύμφωνα με τον Σταγειρίτη φιλόσοφο, η φυσική κίνηση των σωμάτων στον επίγειο και υποσελήνιο χώρο είναι πάντοτε ευθύγραμμη και συνδέεται με το βάρος τους: τα φύσει βαριά σώματα κινούνται προς το κέντρο του σύμπαντος ενώ τα φύσει ελαφριά προς την περιφέρειά του. Φύσει βαριά είναι εκείνα τα σώματα στη σύσταση των οποίων επικρατεί ένα από τα βαριά στοιχεία (η γη και το νερό), ενώ ελαφριά εκείνα τα σώματα όπου επικρατεί ελαφρό στοιχείο (ο αέρας και η φωτιά). **Η ηθική αρετή είναι αποτέλεσμα εθισμού** («ἢ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους

περιγίνεται»), όπως ήδη έχει αποδείξει με την ετυμολογική συγγένεια των λέξεων «ηθική» και «έθος». **Συνεπώς, η ηθική αρετή δεν είναι έμφυτη ιδιότητα** («δήλον ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται»). Διευκρινίζει πως η ηθική αρετή δεν αντιστρατεύεται τη φύση, καθώς ο άνθρωπος έχει την έμφυτη προδιάθεση να την αποκτήσει. Η τυποποιημένη δοτική *φύσει* δηλώνει συμφωνία ή αιτία (συνώνυμη η έκφραση *κατὰ φύσιν*). Σύμφωνα με τη φύση ή οφειλόμενο σε αυτήν είναι ό,τι γίνεται πάντα (ή σχεδόν πάντα) με τον ίδιο τρόπο και αφορά μια μεγάλη ομάδα ομοειδών όντων ή φαινομένων: *πάντα τὰ φύσει ἢ αἰεὶ οὕτω γίνονται ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ* (Φυσικά 198b3536). *Παρά φύσιν* είναι οποιαδήποτε διεργασία, λειτουργία ή κίνηση παραβιάζει τη φυσική νομοτέλεια (την ομοιότροπη ή σχεδόν ομοιότροπη επανάληψη λειτουργιών και φαινομένων). Γι' αυτό και το *παρά φύσιν* προϋποθέτει συχνά τον εξαναγκασμό, τη βία ή την ανθρώπινη απόπειρα να αναιρεθεί η φυσική τάξη.

Μονάδες 10**B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**

Ο Ισοκράτης στο απόσπασμα που ακολουθεί από τον λόγο του «Περί Αντιδόσεως» αναλύει τα στοιχεία εκείνα που διαφοροποιούν τον άνθρωπο από τα υπόλοιπα έμβια όντα.

Επομένως πρέπει να έχουμε και για τον λόγο την ίδια γνώμη που έχουμε για τις άλλες ασχολίες, να μην κρίνουμε διαφορετικά όμοια πράγματα και να μη δείχνουμε εχθρότητα απέναντι σε τέτοιο πράγμα, που απ' όλα τα φυσικά χαρίσματα των ανθρώπων έχει αποφέρει τα περισσότερα αγαθά. Γιατί σε όλα τα άλλα που έχουμε, και τα οποία ανέφερα ήδη, δεν ξεχωρίζουμε από τα ζώα, και μάλιστα είμαστε κατώτεροι από πολλά απ' αυτά στην ταχύτητα, τη δύναμη και σε άλλες ικανότητες. Επειδή όμως έχουμε την ικανότητα να πείθουμε ο ένας τον άλλον και να δηλώνουμε καθαρά προς εμάς τους ίδιους αυτά που θέλουμε, όχι μόνο απαλλαγίκαμε από τη ζωή την όμοια με των θηρίων, αλλά συγκεντρωθήκαμε και χτίσαμε πόλεις, φτιάξαμε νόμους, ανακαλύψαμε τις τέχνες και σχεδόν όλα όσα επινοήσαμε τα βρήκαμε με τη βοήθεια του λόγου. Ο λόγος είναι εκείνος που θέσπισε νόμους για το δίκαιο και το άδικο, το καλό και το κακό. Αν δεν υπήρχαν οι διατάξεις τούτες, θα ήμασταν ανίκανοι να συμβιώσουμε. (Ισοκράτης, Περί Αντιδόσεως 253-254)

Ποιος είναι ο ρόλος του «λόγου» στη δημιουργία και την οργάνωση των πόλεων σύμφωνα με το απόσπασμα από τα Πολιτικά του Αριστοτέλη και το παράλληλο κείμενο;

Απάντηση:

Η έννοια του «λόγου» κυριαρχεί και στα δύο αποσπάσματα. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη ο «λόγος» είναι το εφόδιο με το οποίο προίκισε η φύση τον άνθρωπο και αποτελεί την απόδειξη πως ο άνθρωπος είναι εκ φύσεως προορισμένος να ζει μέσα σε πόλεις. Η φύση δεν κάνει τίποτε χωρίς σκοπό· όλες οι φυσικές διεργασίες κάπου αποβλέπουν. Πρόκειται για φράση που επαναλαμβάνει ο Αριστοτέλης σε πολλές πραγματείες του. Υποστηρίζει ότι στη φύση τίποτε δεν γίνεται μάταια, τα πάντα εξυπηρετούν ορισμένη σκοπιμότητα, από την οποία και νοηματοδοτούνται: ... εἰ μηθὲν μάτην ποιεῖ ἡ φύσις. Ἐνεκά του γὰρ πάντα ὑπάρχει τὰ φύσει, ἢ συμπτώματα ἔσται τῶν ἔνεκά του [: αν είναι αλήθεια ότι η φύση τίποτε δεν κάνει στην τύχη. Όλα, αλήθεια, τα φυσικά όντα υπάρχουν για κάποιο σκοπό, ή είναι τυχαία παραστρατήματα εκείνων που υπάρχουν για κάποιο σκοπό] (Περὶ ψυχῆς 434a3132). Στην ανάπτυξή της η θεωρία αυτή ονομάστηκε αριστοτελική τελολογία. Προνομιακός χώρος της τελολογίας είναι η βιολογία. Σχεδόν όλα τα παραδείγματα που φέρνει ο φιλόσοφος αντλούνται από την έμβια φύση· γίνεται αναφορά στα σχήματα των δοντιών, που είναι όπως είναι για να εξυπηρετούν την πρόσληψη και επεξεργασία των τροφών, στις στοχευμένες ενέργειες μυρμηγκιών και μελισσών για την επιβίωση της κοινότητάς τους, στην ύπαρξη και λειτουργία των φύλλων χάριν των καρπών. Βασίζεται, λοιπόν, ο Αριστοτέλης στη βιολογία και επεκτείνει το τελολογικό ερμηνευτικό μοντέλο του και σε άλλα πεδία των φυσικών επιστημών. Η λέξη λόγος χρησιμοποιείται συχνά για να δηλωθούν ασεχώριστες μεταξύ τους η λογική (ως ιδιαίτερο γνώρισμα του ανθρώπου και ως διανοητική δραστηριότητα) και η γλώσσα (ως σύστημα σημείων και ως συγκεκριμένη έκφραση). Στο συγκεκριμένο χωρίο ο λόγος αντιδιαστέλλεται προς την φωνήν, και, συνεπώς, έχει ενισχυμένη τη σημασία της γλώσσας (χωρίς να χάνεται βέβαια η σημασία της ανθρώπινης λογικής). Η λέξη φωνή περιγράφει τον ήχο που παράγεται από τον λάρυγγα, τις φωνητικές χορδές και τη στοματική κοιλότητα είτε των ανθρώπων είτε των ζώων. Βλ. Περὶ ψυχῆς 420b57: ἡ δὲ φωνὴ ψόφος [: ἡχος] τίς ἐστὶν ἐμψύχου· τῶν γὰρ ἀψύχων οὐθὲν φωνεῖ, ἀλλὰ καθ' ὁμοιότητα λέγεται φωνεῖν, οἷον αὐλὸς καὶ λύρα. Η φωνή είναι άναρθρος ήχος, ενώ ο λόγος είναι έναρθρος (αρθρωμένος), απαρτισμένος δηλαδή από διακριτά στοιχεία, τα οποία μπορεί να έχουν το δικό τους νόημα. Ο έναρθρος λόγος παράγεται από σύνολα λέξεων (π.χ. προτάσεις), μεμονωμένες λέξεις (διακριτά στοιχεία του, με δικό τους νόημα), ενώ οι λέξεις από φθόγγους (διακριτούς ήχους χωρίς αυτόνομο νόημα). **Χάρη στον «λόγο» ο άνθρωπος μπόρεσε να συλλάβει και να εκφράσει ηθικές έννοιες και αξίες, όπως το ωφέλιμο και το βλαβερό, το καλό και το κακό,**

το δίκαιο και το άδικο («ὁ δὲ λόγος ἐπὶ τῷ δηλοῦν ἔστι τὸ συμφέρον καὶ τὸ βλαβερὸν, ὥστε καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον») υπερβαίνοντας τους περιορισμούς της «φωνής». Αυτή ακριβώς η ικανότητα επέτρεψε τη δημιουργία οίκων και πόλεων («ἢ δὲ τούτων κοινωνία ποιεῖ οἰκίαν καὶ πόλιν»). Σε παρόμοιο πλαίσιο κινείται και ο Ισοκράτης. Αναγνωρίζει ότι ο «λόγος» απάλλαξε τον άνθρωπο από τον θηριώδη τρόπο ζωής («απαλλαγῆκαμε ἀπὸ τῆς ζωῆς τῆς ὁμοίας με τῶν θηρίων») και υπήρξε η βάση για τη συγκρότηση πόλεων («συγκεντρωθήκαμε καὶ χτίσαμε πόλεις»). Χάρη στον «λόγο» οι άνθρωποι συνέλαβαν και εξέφρασαν ηθικές αξίες πάνω στις οποίες στηρίχθηκε η νομοθεσία («Ὁ λόγος εἶναι ἐκεῖνος που θέσπισε νόμους για τὸ δίκαιο καὶ τὸ ἄδικο, τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ»). Σχεδόν όλες οι ανθρώπινες επινοήσεις οφείλονται σε αυτό το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του ανθρώπου. Η αρμονική συμβίωση θα ήταν αδύνατη χωρίς τον «λόγο» («Ἄν δὲν υπήρχαν οἱ διατάξεις τούτες, θὰ ἦμαστέ ἀνίκανοι νὰ συμβιώσουμε»). Συνεπώς και τα δύο αποσπάσματα συγκλίνουν στην παραδοχή ότι ο «λόγος» είναι η κρίσιμη προϋπόθεση για τη δημιουργία και τη συγκρότηση των πόλεων.

Μονάδες 10

B3.α γένεσιν, ἐμπειρίας, πεφυκότων, παρεκκλίνον, φερόμενος, τεχνῶν: Να γράψετε από ένα νεοελληνικό ομόρριζο ουσιαστικό, απλό ή σύνθετο, των λέξεων αυτών. (μον. 6)

Απάντηση:

Οικογένεια, πείραμα, φυσιολογία, ἐγκλίση, φορτίο, καλλιτέχνημα

β. λόγος, κοινωνία: να γράψετε για κάθε λέξη μία περίοδο λόγου στα νέα ελληνικά με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχουν στο αρχαίο κείμενο. (μον. 4)

Απάντηση:

Ο λόγος της συνάντησής μας είναι καθαρά επαγγελματικός.

Η εγκληματικότητα αποτελεί πληγή της σύγχρονης κοινωνίας.

Μονάδες 10

B4. Επιλέξτε τη σωστή απάντηση:

1. Η τρίτη περίοδος της φιλοσοφικής δραστηριότητας του Αριστοτέλη εκτείνεται από το:

Φροντιστήρια Εν-τάξη

Σελίδα 6 από 10

- α. 343 π. Χ. έως το 322 π. Χ.
β. 335 π. Χ. έως το 322 π. Χ.
γ. 324 π. Χ. έως το 322 π. Χ.
2. Βασική πηγή σήμερα για τον θάνατο του Αριστοτέλη είναι:
α. ο Ασπάσιος
β. ο Διογένης ο Λαέρτιος
γ. ο Απολλόδωρος
3. Η σημασία της Ακαδημίας έγκειται στο ότι:
α. προωθούσε την επιστημονική έρευνα
β. προωθούσε τις απόψεις του Πλάτωνα
γ. ανέδειξε μεγάλους επιστήμονες
4. Θέμα του Α΄ βιβλίου του έργου «Ἠθικά Νικομάχεια» είναι:
α. οι ηθικές αρετές
β. οι ηθικές και διανοητικές αρετές
γ. η ευδαιμονία
5. Για τη διαμόρφωση της θετικής και επιστημονικής ψυχοσύνθεσης του Αριστοτέλη καθοριστικό ρόλο είχε:
α. ο πατέρας του
β. ο Εύδοξος
γ. ο Πλάτων

Απάντηση:

1. β
2. β
3. α
4. γ
5. β

Μονάδες 10

Γ.ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ, Πλάτωνας, Απολογία 31a-c

Ο Πλάτωνας στον λόγο του Απολογία Σωκράτους παρουσιάζει τον Σωκράτη να εκθέτει τον τρόπο με τον οποίο προτίθεται να απολογηθεί, να αποκρούει τις κατηγορίες που έχουν διατυπωθεί σε βάρος του για αθεΐα και διαφθορά και να αναφέρεται στη ζωή και τη δράση του. Στη συνέχεια, ο Σωκράτης κάνει τις αντιπροτάσεις του για την ποινή που πρέπει να του επιβληθεί και τέλος απευθύνεται προς τους δικαστές που τον καταδίκασαν σε θάνατο, αλλά και σε αυτούς που τον αθώωσαν.

[31a] οὐδὲν παύομαι τὴν ἡμέραν ὄλην πανταχοῦ προσκαθίζων. τοιοῦτος οὖν ἄλλος οὐ ῥαδίως ὑμῖν γενήσεται, ὧ ἄνδρες, ἀλλ' ἐὰν ἐμοὶ πείθησθε, φείσεσθέ μου· ὑμεῖς δ' ἴσως τάχ' ἂν ἀχθόμενοι, ὡσπερ οἱ νυστάζοντες ἐγειρόμενοι, κρούσαντες ἂν με, πειθόμενοι Ἄνυτῳ, ῥαδίως ἂν ἀποκτείναιτε, εἴτα τὸν λοιπὸν βίον καθεύδοντες διατελοῖτε ἂν, εἰ μὴ τινα ἄλλον ὁ θεὸς ὑμῖν ἐπιπέμψειεν κηδόμενος ὑμῶν. ὅτι δ' ἐγὼ τυγχάνω ὧν τοιοῦτος οἶος ὑπὸ τοῦ θεοῦ τῇ πόλει δεδόσθαι, ἐνθὲνδε [31b] ἂν κατανοήσαίτε· οὐ γὰρ ἀνθρωπίνῳ ἔοικε τὸ ἐμὲ τῶν μὲν ἐμαυτοῦ πάντων ἡμεληκέναι καὶ ἀνέχεσθαι τῶν οἰκείων ἀμελουμένων τοσαῦτα ἤδη ἔτη, τὸ δὲ ὑμέτερον πράττειν αἰεὶ, ἰδίᾳ ἐκάστῳ προσιόντα ὡσπερ πατέρα ἢ ἀδελφὸν πρεσβύτερον πείθοντα ἐπιμελεῖσθαι **ἀρετῆς**, καὶ εἰ μὲν τι ἀπὸ τούτων ἀπέλαυον καὶ μισθὸν λαμβάνων ταῦτα παρεκελευόμην, εἶχον ἂν τινα λόγον· νῦν δὲ ὁρᾶτε δὴ καὶ αὐτοὶ ὅτι οἱ κατήγοροι τᾶλλα πάντα ἀναισχύντως οὕτω κατηγοροῦντες τοῦτό γε οὐχ οἷοί τε ἐγένοντο **ἀπαναισχυντήσαι** [31c] παρασχόμενοι μάρτυρα, ὡς ἐγὼ ποτέ τινα ἢ ἐπραξάμην μισθὸν ἢ ἦτησα. ἱκανὸν γάρ, οἶμαι, ἐγὼ παρέχομαι τὸν μάρτυρα ὡς ἀληθῆ λέγω, τὴν πενίαν.

φείδομαι: σπλαχνίζομαι, λυπάμαι

κήδομαι: λυπάμαι

ἀπαναισχυντέω-ῶ: ἔχω την αναίδεια

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Γ1. Να μεταφράσετε το απόσπασμα: «**ὑμεῖς δ' ἴσως τάχ' ἂν ἀχθόμενοι ... ἐπιμελεῖσθαι ἀρετῆς**»

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Δεν παύω ὅλη την ημέρα να κάθομαι παντού αδρανής. Τέτοιος λοιπόν ἄλλος δεν θα βρεθεί για σας εύκολα, ἄνδρες Αθηναῖοι, κι αν με πιστεύετε, θα με λυπηθείτε. Εσεῖς ὅμως δυσσαρραστημένοι ἴσως, σαν κι εκείνους που σηκώνονται νυσταγμένοι ἀκόμα, ἀφού θα με χτυπούσατε υπακούοντας τον Ἄνυτο και με ὄλη την ευκολία ἴσως θα με θανατώσατε· και ὕστερα ὄλη σας τη ζωή θα μείνετε κοιμισμένοι, εκτός αν σας λυπηθεί ο θεός και σας στείλει κανέναν ἄλλον. Και ὅτι ἐγὼ τυχαία εἶμαι ὁ ἀνθρωπος που δόθηκε ἀπὸ τον θεό στην πόλη, θα το καταλαβαίνατε ἀπὸ ἐδῶ· γιατί δεν μου φαίνεται ἀνθρώπινο το να παραμελήσω ἐγὼ τα δικά μου πράγματα και ν' ἀνέχομαι να βλέπω τους

ανθρώπους μου παραμελημένους τόσον καιρό και να κοιτάζω πάντα τα δικά σας συμφέροντα και να πηγαίνω χωριστά σε καθέναν από σας, σαν πατέρας ή μεγαλύτερος αδελφός, να σας παρακινώ να επιμελείσθε την αρετή.

Γ2. Λαμβάνοντας υπόψη σας το απόσπασμα: «**καί εἰ μὲν τι ... πενίαν**» να εξηγήσετε με ποιο επιχείρημα ο Σωκράτης αντικρούει την κατηγορία για διαφθορά.

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ο Σωκράτης στο απόσπασμα από την απολογία του προσπαθεί να αντικρούσει την κατηγορία για διαφθορά παρουσιάζοντας την ανιδιοτέλειά του και την πενία του. Πιο συγκεκριμένα, εξηγεί πως ο ίδιος έχει παραμερίσει τις προσωπικές του υποθέσεις και τους δικούς του ανθρώπους για να παρακινήσει σαν πατέρας ή μεγαλύτερος αδελφός τους νέους να είναι ενάρετοι. Μάλιστα, αυτό το κάνει χωρίς κανένα χρηματικό αντάλλαγμα («**καί εἰ μὲν τι ἀπὸ τούτων ἀπέλαυον καὶ μισθὸν λαμβάνων ταῦτα παρεκελευόμεν, εἶχον ἄν τινα λόγον**») κάτι το οποίο δεν μπόρεσαν να αποδείξουν ούτε οι κατήγοροί του, ενώ αντίθετα ο ίδιος έχει ως μάρτυρα την φτώχεια του («**ἐγὼ παρέχομαι τὸν μάρτυρα ὡς ἀληθῆ λέγω, τὴν πενίαν.**»).

Γ3α. Να γραφούν οι ζητούμενοι τύποι:

ῥαδίως: τον ίδιο τύπο στον συγκριτικό βαθμό

ἑμαυτοῦ: την αιτιατική πληθυντικού στο ίδιο πρόσωπο και γένος

πατέρα: την κλητική ενικού

μάρτυρα: την δοτική πληθυντικού

Μονάδες 4

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

ῥᾶον // ἡμᾶς αὐτούς // πάτερ // μάρτυσι

Γ3β. Να γραφούν οι ζητούμενοι τύποι:

ἀποκτείναιτε: το α' πληθυντικό οριστικής μέλλοντα στην ίδια φωνή

δεδόσθαι: το γ' ενικό ευκτικής αορίστου ενεργητικής φωνής

ὄρατε: το β' πληθυντικό οριστικής μέλλοντα ενεργητικής φωνής

λαμβάνων: το β' πληθυντικό οριστικής υπερσυντελικού μέσης φωνής

παρασχόμενοι: το β' ενικό προστακτικής αορίστου μέσης φωνής

ἐπραξάμην: το γ' ενικό προστακτικής παρακειμένου μέσης φωνής

Μονάδες 6

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

ἀποκτενοῦμεν // δοίη // ὄψεσθε // εἴληφθε // παράσχου// πεπράχθω

Γ4α. Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των ὀρων με ἔντονη γραφή:

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

ῶν: εἶναι κατηγορηματική μετοχή ἀπό το ρήμα «τυγχάνω» και αναφέρεται στο Ὑποκείμενο «ἐγὼ»

τό ἡμεληκένας: εἶναι ἑναρθρο τελικό ἀπαρέμφατο ως υποκείμενο στο ρήμα «ἔοικε»

ἀρετῆς: εἶναι αντικείμενο στο «ἐπιμελεῖσθαι»

πάντα: εἶναι ομοιόπτωτος, κατηγορηματικός προσδιορισμός στο «τᾶλλα»

ἀπαναισχυντῆσαι: εἶναι τελικό ἀπαρέμφατο, αντικείμενο στο «οὐχ οἴοι τε ἐγένοντο»

Μονάδες 5

Γ4β. καὶ εἰ μὲν τι ἀπὸ τούτων ἀπέλαυον καὶ μισθὸν λαμβάνων ταῦτα παρεκελευόμην, εἶχον ἂν τινὰ λόγον: Να αναγνωρίσετε το εἶδος του υποθετικού λόγου (1 μονάδα) και να τον μετατρέψετε ὡστε να δηλώνει το προσδοκώμενο (4 μονάδες)

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Σύνθετος υποθετικός λόγος:

Υπόθεση: καὶ εἰ μὲν τι ἀπὸ τούτων **ἀπέλαυον** καὶ μισθὸν λαμβάνων ταῦτα **παρακελευόμην**:

εἰ + οριστική ιστορικού χρόνου

Απόδοση: **εἶχον ἂν** τινὰ λόγον: δυνητική οριστική

Εἶδος: ἀντίθετο του πραγματικού

Προσδοκώμενο: καὶ **ἐάν** μὲν τι ἀπὸ τούτων **ἀπολαύω** καὶ μισθὸν λαμβάνων ταῦτα **παρακελεύωμαι**, **σῆσω** τινὰ λόγον.